

DOI: 10.33766/2786-9156.104.295-306

УДК: 343.98(477)

*Романаскас К. А., аспірантка Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (м. Харків, Україна)
e-mail: kristina.r7@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0006-9545-9755>*

ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ НАДАННЯ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВИХ ПОКАЗАНЬ СВДКОМ І ПОТЕРПІЛИМ

У статті наголошено на потребі розроблення науково обґрунтованих рекомендацій розслідування завідомо неправдивих показань свідка та потерпілого, оскільки комплексному дослідженню ця проблематика ще не піддавалася. Визначено, що такі дії є однією з форм введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, мають на меті протидію розслідуванню та провадженню правосуддя.

З'ясовано, що до типових підстав початку кримінального провадження, за ознаками ст. 384 КК України, віднесено: 1) самостійне виявлення слідчим, дізнавачем або прокурором; 2) заяви або повідомлення про подібні факти третіх осіб, зокрема, тих, які були учасниками розгляду цивільних справ, справ про адміністративні правопорушення тощо, а також адвокатів або захисників учасників справи; 3) щиросередне зізнання особи (так звана, «явка з повинною»).

На підставі аналізу слідчо-судової практики узагальнено, що за такими критеріями, як характеристики особи злочинця, мотивоутворюючі чинники його поведінки, можливо типізувати слідчі ситуації початкового етапу розслідування кримінального правопорушення за ознаками ст. 384 КК України таким чином: 1) кримінальне правопорушення вчинено чоловіком, який опинився в скрутному матеріальному становищі, і переслідуючи корисливу мотиву, надав неправдиві показання; 2) кримінальне правопорушення вчинено особою, яка, керуючись корисливими мотивами, шляхом надання неправдивих показань, намагається розв'язати власні фінансові проблеми або уникнути чи мінімізувати їх негативні наслідки; 3) особа, переслідуючи мету штучного створення доказів невинуватості своєї близької особи, надає неправдиві показання щодо діяльності останнього або засвідчує неіснуючі факти. Наголошено на потребі подальших ґрунтовних досліджень цієї проблематики, зважаючи на її актуальність і складність.

Ключові слова: кримінальне судочинство, кримінальне провадження, початковий етап розслідування, неправдиві показання, потерпілий, свідок.

Постановка проблеми. Одним із завдань криміналістичної науки є розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення процесу розслідування кримінальних правопорушень. Такий напрям діяльності є не тільки гарантією підвищення ефективності досудового розслідування, але й забезпечення об'єктивного та справедливого кримінального судочинства. Останнє є важливим для суспільства, адже його можна визначити як один зі способів підтримання національної безпеки держави.

Оскільки відправлення правосуддя здебільшого пов'язане з подальшим прийняттям рішення про притягнення особи до відповідальності, настанням юридично значущих наслідків, фізичні особи, які перебувають у різних статусах, вдаються до протидії встановленню об'єктивної істини та пізнання події, у зв'язку з якою здійснюється судовий розгляд, зокрема в справах про адміністративні правопорушення, у цивільному, кримінальному, господарському провадженнях. Так і завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого визнаються способами протидії досудовому розслідуванню, процесуальній діяльності судді, інших уповноважених осіб.

Криміналізація різноманітних форм введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, серед яких, і завідомо неправдиві показання, надані свідком або потерпілим, зумовлює потребу забезпечення працівників органів досудового розслідування науково обґрунтованими криміналістичними рекомендаціями розслідування кримінальних правопорушень цього виду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У юридичній літературі вченими висвітлюються різні аспекти проблематики завідомо неправдивих показань свідка і потерпілого. Досить репрезентативними є розробки окремих її аспектів у доктрині кримінального права. Проблематика кримінальної відповідальності за надання завідомо неправдивих показань свідком і потерпілим, особливості кримінально-правової характеристики цього кримінального правопорушення, відповідальність за яке встановлена ст. 384 КК України, були предметом вивчення Н. Ю. Алексеевої [1], О. І. Габро [2], Ю. О. Гломба [3], В. М. Нікітенко [4], В. І. Опанасенка [5], Л. М. Палюх [6], М. В. Шепітька [7; 8] та ін.

Не оминули своєю увагою цю проблематику і представники кримінальної процесуальної та криміналістичної науки [9-12]. Серед останніх комплексних досліджень у контексті вирішення окремих проблемних моментів отримання показань учасників кримінального провадження, вирізняються, зокрема, роботи І. А. Колесник [13], В. М. Лушпієнко [14], О. О. Сольонова [15]. Окремі аспекти розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК України, також висвітлювалися в криміналістичній літературі, однак епізодично. Так, способи введення в оману суду, серед яких і завідомо неправдиві показання свідка та потерпілого, піддавалися аналізу К. С. Котлубаєвою [16], О. В. Ковальновою [17] та ін. Деякі елементи характеристики особи злочинця, яка вчиняє кримінальне правопорушення, що досліджується нами, розкрито О. О. Войтенком [18]. Водночас, у юридичній літературі висвітлюються й окремі аспекти надання завідомо неправдивих відомостей представниками сторони захисту, а також свідками, як одного зі способів перешкоджання виконанню завдань кримінального провадження [19; 20].

Учені з певною періодичністю звертаються до розроблення окремих аспектів проблематики розслідування завідомо неправдивих показань свідка та потерпілого, однак поза увагою останніх дотепер залишаються особливості початкового та наступного етапів розслідування цих кримінальних правопорушень, тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час здійснення досудового розслідування, проблеми використання спеціальних знань та ін.

Початок досудового розслідування та комплексність і раціональність дій слідчого, дізнавача на цьому етапі, їхня відповідність кримінальним процесуальним засадам і вимогам, подекуди стають вирішальними в забезпеченні швидкого, повного й об'єктивного розслідування. Це зумовлено багатьма чинниками, тому в контексті розслідування завідомо неправдивих показань свідка та потерпілого, важливим є визначення й охарактеризування таких чинників на підставі аналізу слідчо-судової практики.

Формулювання цілей. Мету статті визначено як окреслення особливостей початкового етапу розслідування завідомо неправдивих показань свідка та потерпілого.

Виклад основного матеріалу. Згідно з чинним кримінальним процесуальним законодавством, слідчий, дізнавач або прокурор зобов'язані розпочинати досудове розслідування невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, після чого відомості про це вносять до ЄРДР. Тобто максимально допустимий термін для реєстрації відомостей про виявлене кримінальне правопорушення (з'ясування наявності ознак кримінального правопорушення) становить 24 години [21]. При тому варто брати до уваги, що, як правило, відомості про виявлений кримінальний проступок реєструються дізнавачем, а про виявлений злочин – слідчим. Щодо надання завідомо неправдивих показань свідком і потерпілим, то це кримінальне правопорушення, зважаючи на положення ст. 12 КК України та враховуючи граничні межі санкції статті, належить до кримінальних проступків, а отже, відомості про нього здебільшого реєструються дізнавачами, що підтверджує і проведений нами аналіз матеріалів кримінальних проваджень. Водночас, у разі надання завідомо неправдивих показань свідком або потерпілим, що поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому злочині або пов'язані зі штурмом створенням доказів обвинувачення чи захисту, а також учинені з корисливих мотивів (ч. 2 ст. 384 КК України) [22], то це вже злочин, відомості про який реєструються слідчим або керівником органу досудового розслідування.

Досить важливе значення має той факт, яким чином дізнавачем або слідчим, рідше прокурором, було виявлено ознаки кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 та ч. 2 ст. 384 КК України. З огляду на проведений нами аналіз матеріалів кримінальних проваджень, можемо узагальнити, що типовою підставою для початку кримінального провадження є рапорт слідчого на ім'я керівника територіального відділу поліції про виявлені ним ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 384 КК України. Причому, особливістю таких кримінальних правопорушень є те, що вони реєструються за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 383, ч. 2 ст. 384 КК України, тобто дії особи злочинця пов'язані не тільки з наданням ним, коли він перебував у статусі потерпілого в іншому кримінальному провадженні, неправдивих показань, але і містять ознаки завідомо неправдивого повідомлення про вчинення кримінального правопорушення,

яке є тяжким чи особливо тяжким злочином. Як приклад, можна навести кримінальне провадження, що слухалося Луцьким міськрайонним судом Волинської області, у якому обвинувачений з корисливих мотивів, з метою отримання страхового відшкодування, вирішив повідомити працівникам поліції про вчинення нестановленою особою незаконного заволодіння транспортним засобом марки «Toyota» моделі «Camry». У подальшому останній, будучи визнаним потерпілим, зокрема отримавши пам'ятку про процесуальні права й обов'язки потерпілого та попередженим про кримінальну відповідальність за ст. 384 КК України, умисно, з корисливих мотивів, усвідомлюючи суспільно-небезпечний характер своїх дій, передбачаючи настання суспільно-небезпечних наслідків і бажаючи їх настання, надав органу досудового розслідування завідомо неправдиві показання про вчинення нестановленою особою незаконного заволодіння згаданого транспортного засобу, що нібито мало місце 21 січня 2021 року, які в своїй сукупності цілком є неправдивими. Під час судового розгляду підсудний повідомив, що письмовий протокол допиту потерпілого надруковано з його слів та посвідчено його підписом. Усе це, а також інші факти, надали підстави суду визнати його винним у завідомо неправдивому повідомленні про вчинення щодо нього тяжкого злочину та неправдивих показаннях потерпілого, наданих органу, що здійснює досудове розслідування, учинених з корисливих мотивів [23]. Варто зауважити, що зі 123 проаналізованих нами вироків, кваліфікація за ч. 2 ст. 383, ч. 2 ст. 384 КК України була у 29 провадженнях, причому кожне з цих проваджень пов'язане саме з наданням неправдивих показань особою, яка перебувала в статусі потерпілого.

Водночас самостійне виявлення слідчим або дізнавачем ознак кримінального правопорушення, не завжди стає підставою для відкриття нового кримінального провадження. Досить часто виявленим обставинам надається відповідна оцінка, після чого вони покладаються в основу рішення про направлення матеріалів прокурору, для подальшого прийняття ним рішення про виділення матеріалів кримінального провадження в порядку ч. 3 ст. 217 КПК України. Вивченням матеріалів кримінальних проваджень нами з'ясовано, що подекуди має місце практика, коли слідчі звертаються до прокурора з клопотанням про виділення матеріалів кримінального провадження в подібних ситуаціях (6 % кримінальних проваджень), хоча кримінальним процесуальним законодавством обов'язку ініціювання подібних клопотань не передбачено.

Не менш поширеними є випадки, коли особа надає неправдиві показання з корисливою метою, однак це відбувається не тільки в кримінальному провадженні, але й під час розгляду, наприклад, цивільної справи. Так у кримінальному провадженні, що розглядалося Шишацьким районним судом Полтавської області, підсудного визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 384 КК України, оскільки, відповідно до обставин справи, останній, перебуваючи в залі судових засідань згаданого суду, склавши присягу свідка й будучи належним чином попередженим про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивих показань, діючи умисно, з корисливих мотивів, і надаючи пояснення як свідок у порядку ст. 92 Цивільного

процесуального кодексу України, з метою отримання рішення на свою користь і подальшого оформлення спадкового нерухомого майна, свідомо ввів суд в оману шляхом надання завідомо неправдивих показань про час та обставини виявлення ним заповіту померлої особи [24].

Також на підставі узагальнення матеріалів слідчо-судової практики до типових підстав початку кримінального провадження, за ознаками ст. 384 КК України, можемо віднести таку, як надання особою, що була свідком у кримінальному провадженні, неправдивих показань під час судового розгляду цієї ж справи. У таких ситуаціях, як правило, початок кримінального провадження ініціює прокурор, що підтримує державне обвинувачення в суді. Останній, зокрема, вносить відомості про це до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а потім визначає відповідний орган, що буде здійснювати досудове розслідування, з огляду на правила територіальної підслідності. Так, наприклад, подібний факт став підставою для відкриття кримінального провадження №4202002000000206, що в подальшому розглядалося Вінницьким міським судом Вінницької області. Відповідно до обставин справи, засуджений, будучи в статусі свідка в кримінальному провадженні №2201902000000065, 26.12.2019 неочікувано для себе став свідком проведення працівниками поліції санкціонованого обшуку в житлі свого знайомого, до якого він раніше неодноразово приходив з метою вживання психотропної речовини та отримання її від нього. У подальшому під час досудового розслідування згаданого кримінального провадження, розпочатого за ознаками ч. 1 ст. 263 та ч. 2 ст. 307 КК України, будучи повідомленим про кримінальну відповідальність за ст. 384 КК України, свідок надав показання на підтвердження вини свого знайомого, у житлі якого проведено обшук та вилучено згадані речовини. Показання цього свідка в кримінальному провадженні підтверджуються й іншими доказами, отриманими під час кримінального провадження. Однак під час розгляду цієї справи в суді, свідок знову, будучи попередженим про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання, надав показання про те, що він не знав про причетність свого знайомого до незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин та не отримував їх від нього [25].

Таким чином, можемо узагальнити, що найчастіше приводами для початку кримінального провадження за фактом надання завідомо неправдивих показань свідком і потерпілим є:

- самостійне виявлення слідчим, дізнавачем або прокурором ознак кримінального правопорушення, причому, як під час здійснення досудового розслідування, так і під час судового розгляду кримінального провадження;
- повідомлення про подібні факти третіх осіб, зокрема, тих, які були учасниками розгляду цивільних справ, справ про адміністративні правопорушення тощо, а також адвокатів або захисників учасників справи;
- щирісердне зізнання осіб, які безпосередньо надали неправдиві показання, перебуваючи в процесуальному статусі потерпілого або свідка (так звана, «явка з повинною»).

На початковому етапі розслідування завідомо неправдивих показань свідка та потерпілого формуються різні слідчі ситуації. Здебільшого всі вони є сприятливими, адже особа, причетна до вчинення кримінального правопорушення завжди відома, однак непоодинокими є випадки, коли вона починає переховуватися від органів досудового розслідування з метою уникнення кримінальної відповідальності та покарання. В останньому випадку можна стверджувати про несприятливість сформованої слідчої ситуації.

Залежно від характеристик особи злочинця та мотивують чинників його поведінки, можливо типізувати слідчі ситуації таким чином:

1) кримінальне правопорушення вчинено чоловіком, який опинився у скрутному матеріальному становищі, маючи на утриманні неповнолітніх / непрацездатних осіб і переслідуючи корисливу мотиву, надав неправдиві показання (причому, дії останнього часто пов'язані ще і з завідомо неправдивим повідомленням про вчинення кримінального правопорушення);

2) кримінальне правопорушення вчинено особою, яка, керуючись корисливими мотивами, штучно, зокрема, шляхом надання неправдивих показань, намагається розв'язати власні фінансові проблеми або уникнути чи мінімізувати їх негативні наслідки;

3) особа, переслідуючи мету штучного створення доказів невинуватості своєї близької особи, друга, товариша, керуючись, так би мовити, «хибно-гуманістичними» мотивами, надає неправдиві показання щодо діяльності останнього або засвідчує неіснуючі факти та ін.

Окреслені ситуації слід віднести до типових, однак мають місце в слідчій практиці й інші. Так, наприклад, стороною захисту «підшукуються» треті особи, які за певну фінансову «винагороду» погоджуються надати неправдиві показання щодо обставин події, очевидцями якої насправді не були. Також непоодинокими є ситуації, коли особа надає неправдиві показання, з метою помсти або обмови цієї особи, з метою отримання від неї грошових коштів або вчинення шантажу та ін.

Надання грошових коштів особі задля примушення надавати її недостовірні показання не єдиний спосіб, до якого вдаються зацікавлені учасники судових проваджень, зокрема кримінальних. Подекуди ними застосовуються умовляння, а інколи навіть погрози. З огляду на те, що інколи особа може надати неправдиві показання, перебуваючи під впливом погроз, це також треба піддавати оцінці, зокрема й кримінально-правовій. На нашу думку, остання має підлягати звільненню від кримінальної відповідальності, зокрема в тих випадках, коли така погроза, висловлена на її адресу, сприймалася як реальна.

Досить складними до розслідування є ситуації, коли особа, перебуваючи в статусі свідка, надала показання щодо обставин кримінального правопорушення під час досудового розслідування одним чином, а потім під час судового розгляду – повністю змінила їх. Такі ситуації зумовлюють потребу достеменного пізнання всіх обставин справи, зокрема, і тих, що пов'язані з мотивами такої особи, а також з'ясування, чи не зумовлено це добросовісною помилкою особи або, наприклад, неможливістю відтворити окремі обставини чи деталі події, щодо якої вона надає

свідчення. Останнє може пояснюватися спливанням тривалого проміжку часу чи індивідуально-психологічними особливостями сприйняття особи. Такі ситуації також мають місце в слідчо-судовій практиці та безсумнівно характеризуються високим рівнем складності, потребою застосування різних засобів діагностики неправди або неточності в показаннях особи. Досить інформативними в цьому контексті можуть бути одночасні допити осіб, у показаннях яких є розбіжності, за наявності добровільної згоди особи, – проведення психологічної експертизи з застосуванням поліграфу та ін. [26, с. 71-72; 27, с. 109-110].

Щодо сукупності вихідної інформації на початковому етапі розслідування з приводу обставин кримінального правопорушення, то тут слід зазначити, що подекуди вони можуть бути досить інформативними. Так типовими є ситуації, коли із заявою про подібні факти звертається адвокат, який представляв інтереси клієнти в цивільній справі або під час розгляду справи про адміністративне правопорушення та ін. Зазвичай до таких заяв про вчинення кримінального правопорушення вони надають копії матеріалів судової справи, у тому числі, технічні носії інформації, на яких містяться відеозапис або звукозапис судового засідання, під час якого особа надала неправдиві показання.

Сприятливими також є ситуації, коли прокурор виділяє копії матеріалів кримінального провадження, у якому особа, причетна до вчинення досліджуваного нами кримінального правопорушення, надала неправдиві показання. Однак тут слід зважати на те, яке ставлення такої особи до вчиненого нею кримінального правопорушення, чи визнає вони вину. Інколи мають місце ситуації, коли винуватці заперечують той факт, що підпис у протоколах допиту, прийняття заяви про вчинення кримінального правопорушення, належить їм, тому за таких умов може виникнути потреба в проведенні додаткових судових експертиз задля спростування подібних фактів.

Висновки. Початковий етап розслідування надання завідомо неправдивих показань свідком або потерпілим має свої особливості. Зважаючи на те, що це кримінальне правопорушення, як правило, пов'язане з перешкоджанням і протидією розслідуванню або судовому розгляду, яке представлене реалізацією інтелектуальних дій, то від слідчого, дільника, прокурора вимагається здійснення ретельної аналітичної діяльності з ознаками психологічного аналізу, адже інколи важливо з'ясувати не тільки факт, де конкретно особа зловживала своїми правами і повідомила неправду, але й чому вона так вчинила, якими мотивами та метою керувалася. За результатами узагальнення слідчо-судової практики визначено, що останні фактори, а також такі як: процесуальний статус особи, у якому вона перебувала, стать, матеріальне становище, вік, індивідуально-психологічні особливості тощо, є достатніми обставинами для типізації слідчих ситуацій.

Нами виокремлено типові підстави початку кримінального провадження за ст. 384 КК України та слідчі ситуації початкового етапу розслідування, однак можемо констатувати, що, зважаючи на особливості цього кримінального правопорушення, окреслена проблематика потребує подальших ґрунтовних до-

сліджень, зокрема в контексті побудови алгоритмів слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, визначення особливостей проведення тактичних операцій тощо.

Використані джерела:

1. Алексеева Н. Ю. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 236 с.

2. Габро О. І. Відповідальність свідка, потерпілого, оцінювача, експерта, перекладача за діяння, передбачені ст.384 КК України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2012. 20 с.

3. Гломб Ю. О. Кримінальна відповідальність за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу: дис. ... докт. філософії: 081. Київ, 2023. 229 с.

4. Нікітенко В. М. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію доказів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 251 с.

5. Опанасенко В. І. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію доказів: особливості регламентації та шляхи вдосконалення: дис. ... канд. юрид. наук; 12.00.08. Київ, 2019. 276 с.

6. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2021. 42 с.

7. Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання: монографія. Харків: Апостіль, 2012. 260 с.

8. Шепітько М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи протидії злочинам у сфері правосуддя : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08; 12.00.09. Харків, 2018. 42 с.

9. Переверза О. Я. Формування неправдивих показань, система тактичних прийомів їх виявлення і подолання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2000. 18 с.

10. Негребецький В. В. Перевірка показань підозрюваного на місці: тактика і психологія: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2005. 18 с.

11. Заяць Д. Д. Ситуаційний підхід до тактики перевірки показань на місці: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2005. 20 с.

12. Льовкін В. Л. Показання обвинуваченого в кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. 18 с.

13. Колесник І. А. Тактика виявлення та нейтралізації добросовісних помилок у показаннях свідків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2010. 9 с.

14. Лушпінко В. М. Показання свідка як процесуальне джерело доказів у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 22 с.

15. Сольонова О. О. Показання потерпілого як джерело доказів у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2018. 22 с.

16. Котлубасва К. С. Способи введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2022. № 69. С. 402-407. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.67>

17. Ковальова О. В. Кримінально протиправні ризики, котрі можуть виникнути в процесі вдосконалення інформаційного забезпечення досудового розслідування. *Київський часопис права.* 2022. № 2. С. 129-134. URL : <https://doi.org/10.32782/kj/2022.2.20>

18. Войтенко О. О. Характерні ознаки особи, що вчиняє кримінальне правопорушення «введення в оману суд або інший уповноважений орган». *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: collection of scientific papers «SCIENTIA»: IV International Scientific and Theoretical Conference (Amsterdam, The Netherlands, August 11, 2023)*. Amsterdam, The Netherlands: European Scientific Platform. 2023. С. 89-91. URL : <https://doi.org/10.36074/scientia-11.08.2023>.

19. Грібов М., Шендрік В. Використання завідомо неправдивих відомостей учасниками кримінального провадження. *Наукові перспективи*. 2023. №5 (35). С. 580-593. URL : [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-580-593](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-580-593).

20. Борейко Г. Д. Обмова підозрюваним/обвинуваченим завідомо невинуватої особи як свобода від самовикриття чи зловживання правом? *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. №. 2. С. 118-121.

21. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 12.04.2012 № 4651-VI. *БД «Законодавство України» / ВР України*. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 16.12.2023).

22. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 №2341-III. / *БД «Законодавство України» / ВР України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення: 16.12.2023).

23. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 20 квітня 2021 року у справі № 161/4258/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96394927>.

24. Вирок Шишацького районного суду Полтавської області від 20 квітня 2021 року у справі № 551/1022/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94203566>.

25. Вирок Вінницького міського суду Вінницької області від 02 лютого 2022 року у справі № 127/21442/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102940051>.

26. Mohilevskyi L., Husieva V., Perlin S., Chycha R., Shynkarenko I. Determinants and methods of diagnosing criminal proceedings participants false testimony in Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2022. №11 (51). P. 71-79. URL : <https://doi.org/10.34069/AI/2022.51.03.7>.

27. Husieva V., Oderiy O., Petrova I., Fomina T., Vuima A. Features of the investigation of premeditated murders committed by persons with mental disorders in the practice of Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2021. № 10 (46). P. 109-117. URL : <https://doi.org/10.34069/AI/2021.46.10.10>.

References:

1. Alieksieieva, N. Yu. (2017). Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny proty pravosuddia, shcho vchyniautisia svidkamy, ekspertamy, perekladachamy або shchodo nykh. *Candidate`s thesis*. Lviv. [in Ukrainian].

2. Habro, O. I. (2012). Vidpovidalnist svidka, poterpiloho, otsiniuvacha, eksperta, perekladacha za diannia, peredbacheni st.384 KK Ukrainy. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Zaporizhzhia. [in Ukrainian].

3. Hlomb, Y. O. (2023). Kryminalna vidpovidalnist za vvvedennia v omanu sudu або inshoho upovnovazhenoho orhanu. *Doctor`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

4. Nikitenko, V. M. (2018). Kryminalna vidpovidalnist za falsyfikatsiiu dokaziv *Candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

5. Opanasenko, V. I. (2019). Kryminalna vidpovidalnist za falsyfikatsiiu dokaziv: osoblyvosti rehlamentatsii ta shliakhy vdoskonalennia. *Candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

6. Paliukh, L. M. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za kryminalni pravoporushennia proty pravosuddia. *Extended abstract of Doctor`s thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

7. Shepitko, M. V. (2012). Kryminalna vidpovidalnist za zavidomo nepravdyve pokazannya: monohrafiia. Kharkiv: Apostille. [in Ukrainian].

8. Shepitko, M. V. (2018). Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia systemy protydii zlochynam u sferi pravosuddia. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

9. Pereverza, O. Y. (2000). Formuvannia nepravdyvykh pokazan, systema taktychnykh pryiomiv yikh vyavlennia i podolannia. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

10. Negrebetsky, V. V. (2005). Perevirka pokazan pidozriuvanoho na mistsi: taktyka i psykholohiia. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

11. Zayac, D. D. (2004). Sytuatsiinyi pidkhid do taktyky perevirky pokazan na mistsi. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

12. Lyovkin, V. L. (2006). Pokazannia obvynuvachenoho v kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

13. Kolesnyk, I. A. (2010). Taktuka vuiavlennia ta neitralizatsii dobrosovisnykh pomylok u pokazanniakh svidkiv. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kharkiv. [in Ukrainian].

14. Lushpiienko, V. M. (2018). Pokazannia svidka yak protsesualne dzherelo dokaziv u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

15. Solonova, O. O. (2018). Pokazannia poterpiloho yak dzherelo dokaziv u kryminalnomu provadzhenni. *Extended abstract of candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

16. Kotlubaieva, K. S. (2022). Sposoby vvedennia v omanu sudu abo inshoho upovnovazhenoho orhanu. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seria: Pravo – Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 69, 402-407. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.67> [in Ukrainian].

17. Kovalova, O. V. (2022). Kryminalno protypravni ryzyky, kotri mozhut vynyknuty v protsesi vdoskonalennia informatsiinoho zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia. *Kyivskyi chasopys prava – Kyiv Law Journal*, 2, 129-134. URL : <https://doi.org/10.32782/klj/2022.2.20> [in Ukrainian].

18. Voitenko, O. O. (2023). Kharakterni oznaky osoby, shcho vchyniaie kryminalne pravoporushennia «vvedennia v omanu sud abo inshyi upovnovazhenyi orhan». *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: collection of scientific papers «SCIENTIA»: IV International Scientific and Theoretical Conference (Amsterdam, The Netherlands, August 11, 2023)*. Amsterdam, The Netherlands: European Scientific Platform, 89-91. URL : <https://doi.org/10.36074/scientia-11.08.2023> [in Ukrainian].

19. Hribov, M., Shendryk, V. (2023). Vykorystannia zavidomo nepravdyvykh vidomosti uchasykamy kryminalnoho prova-dzhennia. *Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives*, 5 (35), 580-593. URL : [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-580-593](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-580-593). [in Ukrainian].

20. Boreiko, H. D. (2022). Obmova pidozriuvanym/obvynuvachenyim zavidomo nevynuvatoi osoby yak svoboda vid samovykryttia chy zlovzhyvannia pravom? *Pry-karpatyskyi yurydychnyi visnyk – Subcarpathian Law Herald*, 2, 118-121. [in Ukrainian].

21. Verkhovna Rada Ukrainy. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 4651-VI. (2012). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukrainian].

22. Verkhovna Rada Ukrainy. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy №2341-III. (2001). [Electronic resource] N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukrainian].

23. Vyrok Lutskoho miskraionnoho sudu Volynskoi oblasti vid 20 kvitnia 2021 roku u spravi No 161/4258/21 (2021). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. [Electronic resource] N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96394927>. [in Ukrainian].

24. Vyrok Shyshatskoho raionnoho sudu Poltavskoi oblasti vid 20 kvitnia 2021 roku u spravi No 551/1022/20. *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. [Electronic resource] N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94203566>. [in Ukrainian].

25. Vyrok Vinnytskoho miskoho sudu Vinnytskoi oblasti vid 02 liutoho 2022 roku u spravi No 127/21442/20. *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. [Electronic resource] N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102940051>. [in Ukrainian].

26. Mohilevskiy, L., Husieva, V., Perlin, S., Chycha, R., Shynkarenko, I. (2022). Determinants and methods of diagnosing criminal proceedings participants false testimony in Ukraine. *Amazonia Investiga*, 11 (51), 71-79. URL : <https://doi.org/10.34069/AI/2022.51.03.7>.

27. Husieva, V., Oderiy, O., Petrova, I., Fomina, T., Vuima, A. (2021). Features of the investigation of premeditated murders committed by persons with mental disorders in the practice of Ukraine. *Amazonia Investiga*, 10 (46), 109-117. URL : <https://doi.org/10.34069/AI/2021.46.10.10>.

Стаття надійшла до редколегії 24.12.2023

Romanauskas K., Postgraduate Student of National Scientific Centre
«Hon. Prof. M.S. Bokarius Forensic Science Institute» (Kharkiv, Ukraine)

FEATURES OF THE INITIAL STAGE OF THE INVESTIGATION OF KNOWINGLY FALSE TESTIMONY WITNESS AND VICTIM

The article emphasizes the need to develop scientifically based recommendations for the investigation of knowingly false witness and victim statements, as this issue has not yet been subject to comprehensive research in the theory of domestic forensic science. It was determined that such actions are one of the forms of misleading the court or other authorized body, aimed at opposing the investigation and administration of justice.

To the typical grounds for initiation of criminal proceedings based on Art. 384 of the Criminal Code of Ukraine refers to 1) independent detection by an investigator, inquirer or prosecutor; 2) statements or reports about similar facts of third parties, in particular, those who were participants in consideration of civil cases, cases of administrative offenses, etc., as well as lawyers or defenders of the participants in the case; 3) sincere confession of person.

There are typically investigative situations in the initial stage of investigation of a criminal offense according: 1) the criminal offense was committed by a man who found himself in a difficult financial situation, having dependents of minors/disabled persons and

giving false testimony in pursuit of a selfish motive; 2) the criminal offense is committed by a person who, guided by selfish motives, artificially, in particular, by giving false testimony, tries to solve his financial problems or avoid or minimize their negative consequences; 3) a person, pursuing the goal of artificially creating evidence of the innocence of his close person or friend, acquaintance, gives false testimony about the activities of the latter or attests to non-existent facts. The need for further thorough research on this issue is emphasized, given its relevance and complexity.

Keywords: criminal justice, criminal proceedings, initial stage of investigation, false testimony, victim, witness.